

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem z dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrť leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravištvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice hšt. 5. — Delalniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novaku na velikem trgu po 5 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natika enkrat, po 5 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Kako se Spodnji Štajar pripravlja za Pruse.

(Dalje.)

Preidimo na realko v Mariboru, jedino na Spodnjem Štajarskem. Ko je pred par leti ravnatelj, ki je že poprej kot profesor bil na glasu po svojem strogo nemškem mišljenju, nastopil sedanjo službo, zbral je vse učence ter jim med drugim v vznesenem govoru položil na srce, posebno gojiti nemški jezik in nemško narodnost. No, na realki se je od nekdaš gojil nemški duh, in realski dijaki so od nekdaš že imeli društva, (kojim je bil namen, obožavati Bismarka in gojiti vsenemštvo, to je misel o državi, v koji bi bili združeni vsi Nemci pod krono pruskega kralja. Ali tolíknega sadu ni prineslo nobeno seme, kakor to, ki ga je izsejal in ga še seje s svojim učiteljskim osebjem sedanji ravnatelj. Mariborski prusaki imajo društvo z imenom »Wölsung«; shajajo se vsak teden ter molijo Bismarka in druge vsenemske bogove, popivajo na čast veliki Nemčiji, kričijo, da Avstrija naj se razdrobi itd. Teh shodov se udeležujejo realčani redno, in glupei med njimi pravijo, da učitelji to vedó ter še radi vidijo, da so takšni. Med seboj se pozdravljajo z besedo »Heil« ali »heilo«, kakor tudi nekateri učitelji. Po notranjem ustroju je realka trdo nemška, to se pravi, učni jezik je v vseh predmetih le nemški; slovenščina je le predmet za tiste, ki se je želé učiti; sicer pa se v teh pičlih urah le prestavlja.

Še jedno šolo nam je omeniti, to je sadjarska in vinarska šola v Mariboru. Človek bi pričakoval, da bo vsaj na tej šoli, ki je namenjena zgolj spodnjestajarskemu kmetijskemu prebivalstvu, učni jezik slovenski. Kaj se! Vse je trdo nemško, še predmet slovenski jezik ni. Na tem zavodu torej doslovno ni slišati niti jedne slovenske besedice.

Z ustrojem naših šol vjemajo se tudi šolske knjige. Z narodnega stališča ocenjevati je kolikor toliko nadrobno, bilo bi za »Slov. Gospodarja« preobširno. Zato le jeden slučaj. V stari izdaji neke nemške čitanke nahajalo se je berilo, ki je govorilo o najstarejših prebivalcih Avstrije; v novi izdaji se je to berilo izbacnilo in na njegovo mesto postavilo berilo o Arminu, rešitelju Nemcev, ki je pisano s tolikim ognjem in s toliko ljubeznijo do vsenemštva, da se mora vsakemu »heilobrunderju« veselja tajati srce in ponosa postavljati greben. Kaj naj rečemo o knjižnicah! Koliko ljudskih šol je, katerim knjižnice zalaga »nemški šulverein«! Videli smo in nekoliko pregledali jedno takšno knjižnico. Malone vse je bilo prusko blago, pruske vsebine in pruskega, celo vsenemskega duha.

Takšno je torej naše spodnjestajarsko šolstvo. Tužna nam majka! Koliko naših sinov in hčér se zastrupi ter izneveri mili domovini! Ne tolažimo se s tem,

da nas šole stare dobe, ki so tudi bile nemške, niso mogle ponemčiti. So ponemčile; oh, koliko zemlje, koliko našincev so nam vzele! Toda pomislimo, da je takrat k večjemu vsak četrť otrok ljudsko šolo obiskoval, da je število nekdanjih srednješolcev gotovo bilo trikrat manjše od števila sedanjih, da je poduk bil malone le mehaničen, to se pravi, da se je naslanjal skoraj le na spomin, ne pa meril na mišljenje in čutenje učenčevega kakor sedaj, in da se vrhu tega dandanes po naših šolah neposredno in posredno z vso močjo deluje na pogermanizovanje, na poprušenje naše mladine, dočim se je v stari dobi vzgoja za narodnost le malo brigala. Šola je dandanes takšna, da korenin, ki jih zaredi ona, ne izruje nobena sila. Zato pa bi naj nam Slovencem prva skrb bila slovenska, avstrijska, krščanska šola. Kakoršna šola, takšna prihodnost, in brez šole, namreč brez slovenske, avstrijske, krščanske šole nam prihodnosti, to se pravi slovenskega naroda ne bo. V prvi vrsti imamo gledati na meje, pri nas na Štajarskem na meje proti Nemcem. Tukaj imamo biti najstrožji: slovenski učni jezik, nemščina le predmet, ki se uči po nekoliko ur na teden za one, katerih stariši to izrecno želé; nadalje dobri učitelji slovenskega, avstrijskega in krščanskega mišljenja. Pa tudi na mesta, trge in njih okolice imamo imeti posebno pazno oko. — »To je prav lepo in gotovo dobro in tudi potrebno, ali pri sedanjih razmerah ne da se več storiti, kakor se stori«, utegne nam kdo reči. Gotovo, da se pri sedanjem vladnem sistemu ne da mnogo doseči, ali ravno tako res je, da bi se dalo za naše šole več storiti, nego se zgodi. Ali če bi napeli tudi vse moči, bila bi to, kar bi dosegli, le betvica tega, kar nam po državnem osnovnem zakonu gre, in kar je neobhodno potrebno, da nam je narodni obstanek zagotovljen. Radi tega pa ne smemo mirovati, dokler nam v posebnih zakonih slovenščina v šolah ni zagotovljena. Da pa se bo to tudi izvajalo in ne le spet ostalo na papirju, zahtevajmo za Slovenski Štajar poseben šolski svet s slovenskim nadzornim osebjem in osigurimo si slovenske okrajne šolske svete s slovenskimi okrajnimi nadzorniki. To dvoje pa moremo, ker nam je ostati v okvirju zahtev slovansko-krščanske vladne večine, imeti le takrat, ako imamo za južni Štajar poseben namestnijski oddelek. S tem smo prišli do one misli, katero smo v našem listu bili že opetno izrekli. Naj se pri tej priliki naše gosp. poslanke opozorimo na veliko nevarnost, ki nam preti ta hip. Nemskoliberalna deželna vlada z nemško-liberalnim deželnim zborom namerava na Štajarskem uvesti stalne, to je dosmrtné okrajne šolske nadzornike, kakoršne n. pr. že ima Galicija. Osebe za ta posel predlaga deželni šolski svet, imenuje jih pa minister. Naši sovražniki bi si zagotovili s to uvedbo najmanje za petdeset let najhujo germaniza-

cijo, zoper katero bi bil ves naš napor brez uspešen. Torej pozor!

Mokraški shod v Celju.

Iz celjske okolice.

Dne 15. avgusta so priredili mokrači (socijalni demokratje) ljudski shod na »Jarmenčah« zunaj Celja. Govoril je najprej, namesto obljubljenega Resel-a, ki ga pa ni bilo, neki drug Gradčan po nemški o raznih rečeh, katerih različne stranke v državnem zboru niso zvršile — kako so socijalni demokratje sami to prikazrili, o tem je seveda modro molčal. Posebno se je jezil, da »klerikalci« hočejo šestletno šolovanje in da hočejo »v neumnosti pridržati ljud, da bi tem lažje sami gospodovali!«. Potem je sodrug Kristan z drugimi besedami isto ponavljal po slovenski. Jako rezno se je izražal, da mokrači zahtevajo vsem narodom jednake pravice — a nikakor ne naredbenim potem — pikro je omenjal, kako nasproten je Slovencem grof Badeni, kako nam je vzel slovensko spodnjo gimnazijo v Celju, kako smo Slovenci preskronjeni in preponižni: »če nas udari na jedno lice, pomolimo mu še drugo« — človek bi mislil, da bode končal s tem, da nas bode oduševljal za odločno borbo zoper vladu in za svoje pravice. Toda razum obrača, Kristan pa obrne: kar na mah je spremenil zmisel in nezmiselno končal, nasprotno celemu govoru: »Mi socijalni demokratje se pa nič ne mešamo v te narodne boje«. Človek, ki misle poslušal, bi iz kože skočil o takem nelogičnem skoku. Pa za mokrače je vse dobro, menil je krasni g. Kristan, in res, on dobro pozna svoje ljudi.

Vse bi bilo prav po volji šlo slavnim »ljudoretiteljem«, če bi ne bilo tistega presnetega teharskega kaplana na zboru. Toda prišel je, da bi jim izkalil nekoliko brezmiselnost soglasje. Ko si je bil med govoroma zapisoval nekatere bolj »debele«, gledali so ga že mnogi jako strupeno. Hoteli so prepisati njegove zapiske, da bi videli, kako modrost si zabeleži. To jim je radovoljno pripustil, pa niso znali, ker je zaznamoval tesnopisno in kratko. Namerjali so mu potem vzeti listek iz rok; a ni šlo, ker je bilo tudi precej poštenjakov med zborovalci. Zatem so godrnjali, naj se nikar ne pridržne govoriti. A ker ni vse nič pomagalo, prišel je eden »večjih« in ga pregovarjal. Zastonj! Ker se pa moči teme luči boje bolj, kakor netopir svetlega solnca, izkušali so mu zamašiti usta na drug način. Ko je bil namreč dogovoril Kristan, vstal je predsednik shoda in zaključeval zborovanje. Ker se pa g. kaplan Kržišnik ni hotel ugnati v kozji rog, ampak se je hitro, predno je še mogel to do konca izreči, oglasil za besedo, bili so prisiljeni, ustreči mu. Komaj je izustil dve, tri besede, že se prične prepir: ali naj govori slovenski ali nemški. Nekateri so zahtevali to, drugi ono. Utolazil jih je s tem, da je odgovarjal nemškemu govorniku v njegovem jeziku, slovenskemu pa slovenski. Videlo se je pa hitro, kako so naščuvani: hrumeli so in motili ga tako, da je moral večkrat vsklicati njih poštenost in vprašati: »Ali imam med delavci svobodno besedo?«, kar jih je vselej za nekaj časa pomirilo. Kazal jim je posebno, kako brezumno je, če nam očitajo, da smo za šestletno šolovanje; kako nezmiselnost je, če lažejo, da hočemo ljud obdržati v nevednosti; kako neresnično je, če sanjarijo, da smo mi za kapitalizem ali celo »steber kapitalizma«. (To je tudi Kristan kesneje, oporekši sam sebi, nekoliko preklical.) Potem je začel govoriti o tem, kako se socijalno-demokraški poslanci premalo menijo za gmotno stanje delavcev, kar je vendar najmenitnejše zanje, in našteval razne potrebne preosnove v tem oziru.

In prav tukaj, ko so se čule resne, dobrovoljne besede za vzboljšanje delavstva, zagnali so ubogi naščuvani mokrači hrumen hrup, žvižgali in brlzigali, kakor pač oni dobro to znajo. »Če mi ne pustite svobodne besede, zakličite jim govornik, dokazano bode s tem več, kakor če bi jaz cele ure govoril«. Voditelji, ki so ga že prej opominjali vsak trenutek, da naj hitro konča — in vendar je govoril prav kratko in omenjal samo najmenitnejše, ker je videl in vedel, da jih resnica v oči kolje in mu ne bodo privoščili dosti časa — voditelji mu sedaj rekó, naj neha. »Ne pustite mi govoriti, ker se me bojite, ker se bojite resnice,« odvrne jim on. To jih je vendar zbadlo in razgrajače je Kristan sam precej oštel; a govorniku so dali še milostni obrok: pet minut, da dovrši. Med mnogim odobravanjem je on res kratko končal in predlagal nekatere resolucije v preosnovo delavskega stanja. Voditelji jih niso hoteli dati na glasovanje iz »formalnih«, a ničih razlogov. Pravi vzrok je bil pa ta, ker se bojé, da ne bi zapeklani ljud zvedel in spoznal, kako so duhovniki res pravi njegovi prijatelji. Zinili so še nekateri mokraški velikaši raznokatere boso, katerej se je g. Kržišnik z odra srčno smejal in vsaj s kretanjem kazal ljudem, kako malomumna da je, ko mu govoriti niso več pustili. Zanimivo posebno je to, kako je Kristan končal: »Mi nečemo preosnov, mi smo prekucnihi, mi hočemo prekucijo«.

Videlo se je očitno in jasno, kako se mokrači bojé resnice, in to bode gotovo dobro vplivalo na vse, kateri še niso cele svoje pameti dali svojim »voditeljem« — prav za prav: kvariteljem — v oskrb. Nekateri duševni siromaški bodo morebiti mislili, ker niso dali protivniku proste besede, da so zmagali oni s svojim vreščanjem. Toda s kričanjem izkuša zmagati samo tisti, kdor z umom in razumom zmagati ne more. Kako se že glasi tista basen o mravlji in cvrčku (grilčku)?

„Kak je že zelena trava“,
Pridna mravlja cvrčku reče.
Pritrditi cvrček neče:
„Ni zelena, nego rjava“.
„Glej no, stvarca svojeglava“,
Sam glej, da je res zelena“ ...
„Ni ne, trava je rumena“,
Ce že nečeš, da je rjava“.
„Glej no ...“

Toda cvrček hud
Kolikor more zacvrči,
Nje besede prevrešči.
Mravlja vidi, kak ves trud
Bil bi tukaj brez uspeha,
Torej modro raj odneha,
Mirno hrbet mu obrne,
Tiho mné domov se vrne:
„Cvrči norec, kolikor hočeš,
Istine ne precvrkóčeš“.

Toda cvrček svojeglavno,
Kar cvrči sam sebi v slavo,
Na vso moč brumi, vrešči:
„Mravlja, zmagali smo mi“.

Cerkvene zadeve.

Štiridesetletnica duhovništva vlč. gosp. dekana
Jožefa Fleka v Jarenini.

Dne 30. julija je bilo preteklo 40 let, odkar so bili naš splošno priljubljeni in goreči velč. g. dekan od nepozabnega škofa Slomškega pri Sv. Andražu v Lavantinski dolini posvečeni v duhovnika. Prav na tihem so svojo štiridesetletnico obhajali v cerkvi v nedeljo dne 1. avgusta in nam v ganljivi pridigi razložili, kako jih je vsaki čas Bog spremljal s svojo milostjo in pomočjo na vseh potih življenja in koliko hvalo so mu zato dolžni. Popoldne pa so blagoslovili na svojem posestvu v Vukovskem vrhu nov križ, ki so ga dali postaviti v spomin svoje štiridesetletnice, in so tamkaj mnogoštevilne navzoče razveselili s prelepim nagovorom.

Skupaj s svojimi sedmerimi še živimi sošolci pa so ta znameniti praznik obhajali dne 5. avgusta v Dobrli